

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Klassiõpetaja õppekava

Kaisa Penijäinen

KÄSITLETAVAD UUDISKIRJANDUSTEOSTED, TAKISTUSED JA VÕIMALIKUD
LAHENDUSED UUDISKIRJANDUSE KÄSITLEMISEL II KOOLIASTME EESTI KEELE
ÕPETAJATE HINNANGUL
Magistritöö

Juhendaja: lastekirjanduse nooremlektor Mari Niitra

Tartu 2021

Resümee

Käsitletavad uudiskirjandusteosed, takistused ja võimalikud lahendused uudiskirjanduse käsitlemisel II kooliastme eesti keele õpetajate hinnangul

Lugemisharjumuse kujunemisel on hea võimalus tunnis käsitleda uudiskirjandust, sest uudiskirjanduses kirjutatakse tänapäeva probleemidest lapse seisukohalt. Oluline on uudiskirjanduse käsitlemise sügavam uurimine, et teada saada võimalikud takistused ja lahendused uudiskirjanduse kaasamisel kooliprogrammi. Käesoleva magistritöö eesmärk on selgitada eesti keele õpetajate arvamustele tuginedes välja, missuguseid uudiskirjanduse teoseid käsitletakse II kooliastmes, missuguseid takistusi näevad eesti keele õpetajad uudiskirjanduse käsitlemises II kooliastmes ning missuguseid lahendusi pakuvad eesti keele õpetajad välja uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks kooliprogrammi. Andmeid koguti üheksalt valimisse kuulunud õpetajalt poolstruktureeritud intervjuude kaudu. Uurimusest selgus, et uudisteoste osakaal ei ole II kooliastmes suur ning ühe takistusena mainiti näiteks uudisteoste kättesaadavust raamatukogudes. Lahendusviisiks pakuti näiteks õpilaste valikuvabadust teoste valimisel. Lisaks toodi välja veel mitmeid lahendusi, et uudiskirjandust tundides aktiivsemalt käsitleda.

Võtmesõnad: lastekirjandus, uudiskirjandus, uudisteosed, II kooliaste

Abstract

Works of new literature, related problems and possible solutions for dealing new literature in the opinion of Estonian literature teachers in the basic school's stage II (grades 4-6)

When developing a reading habit, there is a good opportunity to discuss new literature in class, because it deals with today's problems from the child's position. Based on the opinions of Estonian literature teachers, the aim of this master's thesis is to find out which works of Estonian children's literature are discussed in the basic school's stage II, what obstacles literature teachers see in the handling of new works of Estonian children's literature in the basic school's stage II and what solutions literature teachers offer for more active inclusion in the school curriculum. Data were collected from nine teachers in the sample through semi-structured interviews. The study revealed that the proportion of new literature is not large in stage II, and one of the obstacles mentioned was the availability of new works in libraries. The students' freedom of choice in choosing books was proposed as one of the solutions for using more new literature. In conclusion, a number of other solutions were identified to address new literature more actively in class.

Key words: children's literature, new literature, new works of literature, basic school's stage II

Sisukord

1. Teoreetiline ülevaade	6
1.1 Lastekirjanduse tähendus ja eesmärgid	6
1.2 Kirjandusteoste käsitlemine kooliprogrammis	7
2. Metoodika.....	10
2.1 Valim.....	10
2.2 Andmekogumine	11
2.3 Andmeanalüüs	12
3. Tulemused	14
3.1 Käsitletavat uudiskirjanduse teosed	15
3.2 Takistused uudiskirjanduse käsitlemisel	17
3.3 Lahendused uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks	18
4. Arutelu.....	23
Tänu sõnad	27
Autorsuse kinnitus.....	27
Kasutatud kirjandus.....	28
Lisad	31
Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu küsimustik	31
Lisa 2. Väljavõtte programmiga QC Amap kodeerimisest	33

Sissejuhatus

On öeldud, et raamatute lugemine nõuab süvenemist ja intellektuaalset pingutust ning teoste lugemine on intellekti arengule oluline (Russell, 2018). Lastekirjanduse käsitlemise suurimad eesmärgid koolis on lugemisoskuse omandamine, lugemishuvi tekitamine, lugemisharjumuse kujundamine ja aktiivse kuulamise kujunemine (Hallap & Padrik, 2008; Org, 2010).

Lastekirjanduse käsitlemine tunnis on oluline, sest õpetajad saavad tänu teostele (sealhulgas uudisteosed) kujundada laste lugemisharjumust ja tekitada huvi lugemise vastu. Sullivan ja Brown (2015) leidsid, et raamatute lugemine aitab lastel omandada uut sõnavara ning seetõttu mõjutab see laste arengut igas õppeaines ja nende õpitulemused on paremad. Sellest tulenevalt saab järeldada, et kui õpilane loeb iga päev, siis kasvab tema lugemisharjumus, mis omakorda mõjutab ka üleüldist õppekava omandamist. Viimast kinnitab ka PISA (2018) uuring, milles leiti, et lugemisrõõmu ning akadeemiliste tulemuste vahel on tugev seos.

Aja jooksul on lastekirjanduse mõiste muutunud, sest laste- ja noortekirjandus kajastab suhtumist lapsedesse ning järjest enam muutuvad laste probleemid ja päevakajalised teemad, mida raamatutes avaldada (Krusten *et al.*, 2006; Mürsepp, 2005). On leitud, et raamatute valimisel on oluline arvestada teksti sisu ja leida teemad, mis lapsi just valitud klassis ja vanuses köidaksid (Yokota & Teale, 2011). Seega on oluline, et õpetaja saaks lastele tutvustada ka uuemaid teoseid, mis kajastavad ajakohaseid teemasid.

Vapper (2018) uuris oma magistritöö raames II ja III kooliastme õpilastelt ning nende õpetajatelt, missugune on õpilaste enda valitud kirjandusteoste osakaal ja selle tähendus kirjandustundides. Uurimusest selgus, et kui õpilastel oli võimalus ise valida lugemiseks teos, eelistasid nad valida uudiskirjandusteose. Samas toodi välja, et õpetajate poolt pakutud raamatud jäid õpilastele kaugeks ning nad ei mõistnud tihti raamatute sisu, mistõttu vähenes ka õpilaste huvi lugeda. Varasemad uurimused (nt Leis, 2016; Puksand, 2012) on näidanud, et õpilaste lugemishuvi on väike ja seetõttu lugemus madal. Samas on teada, et kirjandusteoste käsitlemisel on õpilastele positiivsed mõjud (vt nt Noaman, 2013; Stan, 2015). Kui on teada, et õpilased on motiveeritumad lugema enda valitud teost, milleks tavaliselt on uudiskirjandus, siis võib üheks lugemishuvi suurendamise lahenduseks olla uudiskirjanduse aktiivsem käsitlemine kooliprogrammis. Seega on oluline teema sügavam uurimine, et teada saada võimalikud takistused ja lahendused uudiskirjanduse käsitlemisel kooliprogrammis. Järgnevalt antakse ülevaade lastekirjanduse tähendusest, eesmärkidest ja käsitlemisest kooliprogrammis, toetudes teoreetilistele allikatele. Käesolevas töös käsitletakse ühesisulisena

mõisteid uudisteos, kaasaja kirjandus ja tänapäeva lastekirjandus, mis on ilmunud viimase 10 aasta jooksul.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Lastekirjanduse tähendus ja eesmärgid

Lastekirjandus on kitsamalt öeldes lastele kirjutatud ilukirjandus täiskasvanute poolt, laiemalt on aga lastekirjandus lastele suunatud kirjandus ning sellel on kõik ilukirjandusele omased tunnused (Krusten, 1995; Krusten *et al.*, 2006). Ihonen (1996) on välja toonud, et ilukirjandus annab ka tulevastele põlvedele edasi väärtusi. Kirjanikud käsitlevad oma teostes näiteks inimestevahelisi suhteid, inimloomuse muutumist, usku, kahtlusi ning erinevatest teemadest tulenevalt saavad lugejaid end kultuuriliselt ja hariduslikult täiendada ning mõista individuaalset ja ühiskondlikku arengut (Ihonen, 1996; Noaman, 2013).

Lastekirjandust on vaadeldud kui rahvusvahelist kultuuridevahelist nähtust (Hunt, 2006). Reynoldsi (2011) järgi aitab lastekirjandus lastele ette kujutada edasist elu. Tervikteoste käsitlemise kaudu saavad lapsed lugeda eluliste probleemide kohta ning saavad seeläbi ülevaate oma probleemide käsitlemisest ning sellest, kuidas neid lahendada võiks (Stan, 2015). Lugemisvaras võiksid olla esindatud näiteks multikultuurilised ning ühiskondlike teemadega raamatud (Leland, Lewison, & Harste, 2017). Kirjandustekstide käsitlemine aitab parandada kuulamis-, rääkimis- ja kirjutamisoskust, õppida uut sõnavara, erinevaid lausestruktuure, ning kujundada lugemisoskust ja lugemisharjumust (Noaman, 2013; Stan, 2015). Kõige selle kõrvalt annab lasteraamatute lugemine õpilastele ka naudingut, sest lasteraamatud sisaldavad meeldejäävat ja kergemat sõnavara ning annavad tõepäraselt edasi päevakajalisi teemasid (Lukens, 1995).

Lastekirjandust ja selle lugejaskonda on üritatud liigitada ealistest huvidest lähtuvalt ning on eristatud väikelapse, koolieeliku, noorema, keskmise ja vanema kooliea kirjandust (Krusten, 1995). Kuna noorsoo- ja lastekirjanduse piirjooned on ebaselged, siis kuuendale klassile, kus õpilased võivad olla 12-13-aastased, on sobilikud nii lastekirjandus kui ka noorsookirjandus (Krusten, 1995). Käesolevas töös käsitletakse lastekirjandust, mis on 10-12-aastastele lastele suunatud ning käsitletakse ka kuuenda klassi lugemisvara lastekirjandusena.

Lastekirjandus on algusest peale olnud seotud pedagoogikaga ning läbi aegade on koolis lastekirjandust koolilugemise raames käsitletud (Krusten *et al.*, 2006). Koolil on vastutus kujundada ja suunata laste lugemisharjumusi, et siduda lugemist positiivsete emotsioonidega, mis on ühtlasi praegusel ajal kirjandusõppe eesmärgiks (Krusten *et al.*, 2006;

Vallik, 2006). Selleks, et lugejast saaks kaasatud lugeja, ongi vaja koolis käsitleda teoseid, mis on õpilastele huvitavad, kaasahaaravad ja arusaadavad (Sweet, 2000). Eelnimetatud autori sõnul oskab kaasatud lugeja kasutada oma eelteadmisi uue materjali kohta, et saada teavet, ning tal on sisemine motivatsioon teabetekstide ja meelelahutuslike tekstide lugemiseks. Tunnis ilukirjanduslike tekstide ja raamatute lugemine on tänapäeval tavapärane tegevus ning on üks kirjaoskuse harjutamise võimalus, mille läbi areneb lugemisvõime kui ka kirjaoskus (Org, 2010). Seetõttu on teksti mõistmiseks ja kirjandusteose üle arutlemiseks oluline, et valitud tekstid sisaldaksid varem õpitud sõnavara ja oleksid eakohaselt mõistetavad (Noaman, 2013). Tammanni (2019) poolt läbiviidud uurimusest selgus, et õpetajad peavad oluliseks arvestada õpilaste arengu iseärasustega ning pakkuda neile sobiva tasemega teoseid.

1.2 Kirjandusteoste käsitlemine kooliprogrammis

Käsitlus õppekavas

Põhikooli riiklikus õppekavas (2011) on välja toodud, et lugemisnimekirja võetakse käsitlemiseks raamatuid uudiskirjandusest ja klassikast. Seejuures on täpsustatud, et lugemisvara valikul võetaks arvesse kooliastmele kohaseid erinevaid teemasid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, varieerudes uuema ja vanema kirjanduse ning erinevate žanrite vahel. Samas ei ole ainekavasse lisatud arvuliselt uudiskirjanduste ja nii-öelda klassikasse kuuluvate raamatute osakaalu. Arvuline täpsustus tuuakse välja 5. ja 6. klassi õppesisudes, kus täpsustatakse, et õpilane peab olema läbi lugenud kokku vähemalt neli eri liiki väärtkirjandusteost (Põhikooli riiklik õppekava, 2011). Seega on jäetud teoste valik lahtiseks ning lõppotsus teha õpetajale.

Koolilugemise raames on kooli poolt koostatud kohustuslik või soovituslik kirjanduse nimekiri õpilasele, mis on sätestatud ka põhikooli riiklikus õppekavas (2011). Termin “kohustuslik kirjandus” on tulnud nõukogudeaegsest perioodist ja jäänud püsima tänapäevani (Krusten *et al.*, 2006). Näiteks on Nõu (2000) kirjutanud oma kogemustest Rootsi koolist ja raamatukogudest ning on maininud, et Rootsis saab õpilane lugemisvara ise valida ning seetõttu puudub algkoolis kohustuslike raamatute nimekiri. Tänapäeval aga asendatakse sõna “kohustuslik” sõnaga “soovituslik”, sest praegusel ajal on sõnal “kohustuslik” negatiivne varjund (Kalamees-Ruubel & Läänemets, 2012). Eestis on soovitusliku või kohustusliku kirjanduse loetelu kogu aeg kuulunud koolide ainekavadesse ning kaasajal on kirjanduse loetelude koostamisel väga suur roll emakeele- ja klassiõpetajatel (Kalamees-Ruubel & Läänemets, 2012; Krusten *et al.*, 2006). Ka Lehmani, Freemani ja Alleni (1994) algkooli õpetajate seas läbi viidud uuringus selgus, et vastanutest 73 protsenti nõustus sellega, et

õpetajad peaksid välja töötama oma kirjandusprogrammid, mitte tuginema varem avaldatud programmidele. Eelnimetatud uuringus vastasid õpetajad, et valivad lugemisvarasse raamatuid ise. Järgnevalt antakse ülevaade, missuguseid takistusi võib kirjandusteoste käsitlemisel ilmned ja mis võiks olla nende lahendusteks.

Võimalikud takistused kirjandusteoste käsitlemisel

Kuigi PISA (2018) uuringus selgus, et Eesti tulemused on võrreldes eelmiste aastatega paranenud, siis tegelikult on võimalik veel areneda. Ka Puksandi (2012) järgi on õpilaste lugemus madal, kuid mitte olematu. Leisi (2016) uurimuses olid viiest intervjuus osalejast neli seisukohal, et lugemisoskus on halvenenud. Lugemisoskuse halvenemise põhjustena on välja toodud näiteks tehnika ja interneti levikut (Leis, 2016); sest arvuti taga veedavad lapsed üsna suure osa pärast koolipäeva, umbes kaks kuni neli tundi ning enam (Puksand, 2012). Ka Stan (2015) on oma uurimuses välja toonud meedia suure rolli, kus lapsed jäetakse arvuti ette koduseid ülesandeid lahendama või niisama vaba aega veetma. Seda toetab ka Verma ja Malviya (2014) uuring, kus toodi välja interneti ja digitaalse meedia mõju lugemisharjumustele. Eelnimetatud autorid leidsid, et meedia roll lugemishuvi ja -oskuse langemisel on tõesti suur ning sellest võivad lastel tekkida tõrked lugemisel ja raskused erinevate kirjandustekstide mõistmisel, kuna tähelepanu kestvus on väike.

On leitud, et õpetajad valivad lugemisvarasse tihti vanemaid ja klassikalisemaid teoseid, sest neid on võimalik kätte saada (on olemas suuremas koguses nii raamatukogus kui ka kodudes) (Raud, 2018) ning tänapäevasem lastekirjandus jõuab kasutusse alles siis, kui neid on suuremas koguses raamatukogudesse jõudnud (Kareva, 2012). Leisi (2016) uuringust lugemishuvi kohta selgus, et õpilastele ei meeldi lugeda, sest üheks põhjuseks on tõrge kohustusliku kirjanduse ees ning kuna see on õpetaja poolt ettekirjutatud. Eesti lastekirjanduse seis on viimastel aastatel kestvalt hea, kuid on leitud, et heade raamatute kõrval ilmub ka mitmeid nõrga sisu ja keelekasutusega lasteraamatuid (Kumberg, 2020). Teose kehv keelekasutus võib pärssida õpilase lugemisvõimet (Weih, 2015). Seega võib osutada õpetajate jaoks keeruliseks sobilike raamatute valimine.

Võimalikud lahendused kirjandusteoste käsitlemisel

Weihi (2015) järgi peab lugemisvarasse raamatuid valima selle järgi, mis on lastele parasjagu tähtis, asjakohane, huvitav, põnev ja ainulaadne. Eelnevalt tutvustati lugemiskoguse põhjuseid, siis aitaks lugemishuvi tõsta näiteks uudiskirjanduse aktiivsem käsitlemine kooliprogrammis. Seda toetab ka Puksandi (2012) uuring, kus õpilased nimetasid

lemmikraamatuid ning selgus uuema kirjanduse populaarsus, seetõttu võiks kooli kohustuslikku nimekirja lisada ka uuemat kirjandust.

Lugemishuvi tõstmiseks on näiteks Eesti Lugemisühing välja töötanud projektid nagu „Lugemispesa“ projekt algklassilastele, „Lugeda on mõnus“ projekt arvutikeskkonna kaasabil põhikooliõpilastele (Puksand, 2012). Eelnimetatud autor on veel välja toonud Eesti Lastekirjanduse Keskuse poolt korraldatava Nukitsa konkursi, kus lapsed saavad ise valida viimase kahe aasta parima teose, ja ettelugemispäev, mida tähistatakse 20. oktoobril.

Müürsepp (2017) on oma artiklis nimetanud erinevaid viise, kuidas lugemishuvi tõsta. Eelnimetatud autor tõi välja näiteks õpilaste valikuvabaduse, kus õpilased loevad iga kord erinevat raamatut ning rühmas või individuaalselt tehakse raamatute kohta erinevaid projekte, näiteks plakatite või videote loomine raamatu tutvustamiseks teistele. Kui selliseid raamatuprojektitegevusi tehakse vähemalt neli korda aastas ja iga kord loevad õpilased erinevaid raamatuid, siis teineteisele esinedes saavad õpilased kooliaasta jooksul tutvuda mitmekümne raamatuga, nii tegutsedes saavad õpilased kogemuse, et erinevate raamatute lugemine on meie elu loomulik osa (Müürsepp, 2017).

Eelnevat kokku võttes on laste lugemishuvi ning seeläbi ka lugemus väike. Kirjandusteoste lugemine ja nende üle arutamine on õpilastele oluline ning lastele positiivse mõjuga. Näiteks saavad õpilased raamatute kaudu aimu maailmast ning erinevatest probleemidest ja kuidas nende probleemidega toime tulla. Mainitud on, et õpilased ise eelistavad lugeda uudiskirjandust, sest nad suudavad sellega samastuda. Välja on pakutud sealjuures võimalusi, kuidas õpilaste eelistustele tuginedes uudiskirjandust aktiivsemalt kooliprogrammi kaasata (näiteks erinevad projektid nagu „Lugemispesa“, uudiskirjanduse aktiivsem kaasamine kooliprogrammi). Seega saab öelda, et arvestades lugemishuvi vähenemist ning õpilaste eelistusi, on oluline toetada õpetajaid kirjandusnimekirja koostamisel ning mitmekesiste raamatute käsitlemisel kooliprogrammis. Samas ei ole teada eesti keele õpetajate arvamust seoses uudiskirjanduse käsitlemisega ja võimalike takistustega ning seega on selle välja selgitamine oluline.

Käesoleva magistritöö eesmärk on selgitada eesti keele õpetajate arvamustele tuginedes välja, missuguseid uudiskirjanduse teoseid käsitletakse II kooliastmes, missuguseid takistusi näevad eesti keele õpetajad uudiskirjanduse käsitlemises II kooliastmes ning missuguseid lahendusi pakuvad eesti keele õpetajad välja uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks kooliprogrammi. Lähtudes eelkirjeldatud eesmärgist, püstitati järgnevad uurimisküsimused:

1. Missuguseid uudiskirjanduse teoseid käsitletakse II kooliastmes eesti keele õpetajate hinnangul (käesoleval 2020/2021 õppeaastal)?
2. Missuguseid takistusi toovad eesti keele õpetajad välja uudiskirjanduse käsitlemisel II kooliastmes?
3. Milliseid lahendusi pakuvad eesti keele õpetajad välja uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks II kooliastme kooliprogrammis?

2. Metoodika

Käesolevas töös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit. Kvalitatiivses uuringus uuritakse, kirjeldatakse ning tõlgendatakse inimese sotsiaalset ja isiklikku kogemust (Laherand, 2010) ning üritatakse mõista ja mõtestada nähtusi osaleja vaatenurgast (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2010; Merriam, 2002). Kirjeldatu võimaldab kõige sobilikumalt saavutada käesoleva töö eesmärki.

2.1 Valim

Uurimuse valimiks olid II kooliastme eesti keele õpetajad. Valimi moodustamisel toetuti mugavusvalimi põhimõttele, mis Rämmeri (2014) järgi võimaldab valimisse valida sellised uuritavad, keda on kerge uurimusse saada. Käesolevas töös oli üheks kriteeriumiks see, et uuritavad peavad olema II kooliastme eesti keele õpetajad.

Uuritavate kontaktandmeteni jõuti koolide koduleheküljel oleva kontaktinfo kaudu. Esmalt otsiti välja sobivad koolid, mis olid uurijale kergemini kättesaadavad ja tuttavad. Seejärel otsiti koduleheküljelt välja sobivate õpetajate kontaktid, kes vastasid eelnimetatud kriteeriumile. Uurimuses osalemise kutse saadeti 19 II kooliastme eesti keele õpetajale. Kõigi õpetajateni ei olnud võimalik jõuda, sest ühe kooli üldkasutatavad süsteemid meiliaadresside haldamisel olid häiritud ja ei olnud kättesaadavad ning nelja seal koolis töötava õpetajaga ei saadudki kontakti. Vastuseid saadi üheksalt II kooliastme eesti keele õpetajalt.

Valimi moodustasid üheksa õpetajat. Vastavalt kriteeriumile töötasid nad II kooliastmes eesti keele õpetajatena. Uuringus osalejatest töötasid viis õpetajat erakoolis ning neli õpetajat munitsipaalkoolis. Uuringus osalenud õpetajate vanus ja töökogemus õpetajana (sealhulgas eesti keele õpetajana) on toodud välja tabelis 1. Kui enamustel uuritavatel kattus üldine töökogemus eesti keele õpetajana töötatud aastatega, siis ühe õpetaja puhul see erines ja on tabelis märgistatud tärniga.

Tabel 1. Uuritavate vanus ja töökogemus õpetajana (sh eesti keele õpetajana).

	Vanus	Töökogemus
Õpetaja 1	26	2
Õpetaja 2	68	47
Õpetaja 3	32	9
Õpetaja 4	49	4
Õpetaja 5	28	6
Õpetaja 6	45	23*
Õpetaja 7	30	5
Õpetaja 8	40	17
Õpetaja 9	43	16

* Sellest viis aastat eesti keele õpetajana.

2.2 Andmekogumine

Antud lõputöös kasutati poolstruktureeritud intervjuud, sest Lepiku jt (2014) järgi saab poolstruktureeritud intervjuu läbiviimisel muuta küsimuste järjekorda ning küsida täpsustavaid küsimusi, kui uurija näeb selleks vajadust.

Kõik intervjuud viidi läbi varasemalt koostatud intervjuu kava järgides. Antud lõputöös koostati intervjuu kava magistritöö eesmärgist ning uurimisküsimustest lähtuvalt. Eelnevalt viidi läbi ka prooviintervjuu, mille käigus katsetati intervjuu küsimuste sobivust ning kas nende kaudu on võimalik saada vastuseid uurimisküsimustele (Virkus, 2016). Prooviintervjuu transkribeeriti, et saada parem ülevaade, mida oleks vaja muuta või täiendada. Pärast prooviintervjuu analüüsimist tehti küsimuste osas mõned väikesed muudatused. Näiteks lisati teise küsimuse juurde lisaselgitus: *Kui olete töötanud erinevates koolides, siis palun tooge oma vastuses mõlema kogemuse puhul näiteid.* Intervjuu kavast võeti ära järgnev küsimus: *Kas toetute teoste valikul õpilaste lugemisvarasse alati nendele alusväärtustele, mida taotleb põhikooli riiklik õppekava?* Eelnevale küsimusele andis tagasisidet prooviintervjuus osalenud õpetaja, kes arvas, et arvatavasti õpetajad ei oska kohe mõelda nendele alusväärtustele ning seega võib küsimus jääda vastuseta või saadakse poolik vastus. Seetõttu otsustati alusväärtuste küsimus välja võtta, sest see ei oleks andnud olulisi vastuseid, mida analüüsida. Intervjuu kavas tehti veel väikeseid muudatusi küsimuste ümberpaigutamisel. Magistritöös kasutati prooviintervjuu vastuseid andmeanalüüsis koos teiste intervjuudega, kuna prooviintervjuus osaleja vastused olid sisukad ning prooviintervjuu põhjal suuri muudatusi ei tehtud.

Intervjuu oli jagatud kolme ploki. Esimeses plokis olid teemasse sissejuhatavad küsimused. Teises plokis olid küsimused selle kohta, milliseid teoseid eesti keele õpetajad oma tundides käsitlesid ja veel käsitlevad 2020/2021 õppeaastal. Kolmandas plokis olid

küsimused selle kohta, millised on olnud intervjuueeritavate takistused uudiskirjandust käsitledes ning milliseid lahendusi nad pakuvad uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks eesti keele tundidesse. Kolmandas plokis pakkusid õpetajad teoseid valiknimekirja. Intervjuu kava on välja toodud lisas 1.

Kvalitatiivse uuringu tuumaks on peetud silmast silma kohtumist, sest on arvatud, et otsene kontakt uurija ning uuritava vahel ühes ruumis ja ajas aitab kaasa inimlike ning tundlike andmete tekkele (Laherand, 2010). Sõltuvalt praegusest olukorrast teostati seitse intervjuud läbi veebikeskkonna Zoom, üks intervjuu läbi veebikeskkonna Google Meet ning ühe õpetajaga kohtuti koolimajas. Intervjuueeritavatega lepiti sobiv aeg kokku meili teel ning saadeti ka intervjuu kava, et intervjuueeritav saaks vajadusel eelnevalt küsimustega tutvuda. Enne intervjuu läbiviimist teavitati intervjuueeritavat sellest, et tema vastused on konfidentsiaalsed, neid kasutatakse vaid isikustamata kujul ning vastuseid kasutatakse vaid magistritöö raames, mis Lepiku jt (2014) järgi on heaks tavaks transkribeerimisel. Eelnimetatud autorid mainivad, et kõik, mis võivad viidata uuritava isikule, tuleb transkriptsioonis anonümiseerida, või Laheranna (2010) järgi anda uuritavatele näiteks varjunimed. Uurija andis enne intervjuu läbiviimist intervjuueeritavatele teada, et intervjuu kestab umbes 45 minutit ning et intervjuu salvestatakse. Samuti küsis uurija, kas võib intervjuueeritavatele lõputöös viidata tema initsiaalidega, ning see sobis intervjuueeritavatele. Ühele intervjuueeritavale saadeti tema intervjuu transkriptsioon, kuna ta soovis oma vastused üle lugeda. Ühe intervjuu läbiviimiseks kulus keskmiselt 35 minutit.

2.3 Andmeanalüüs

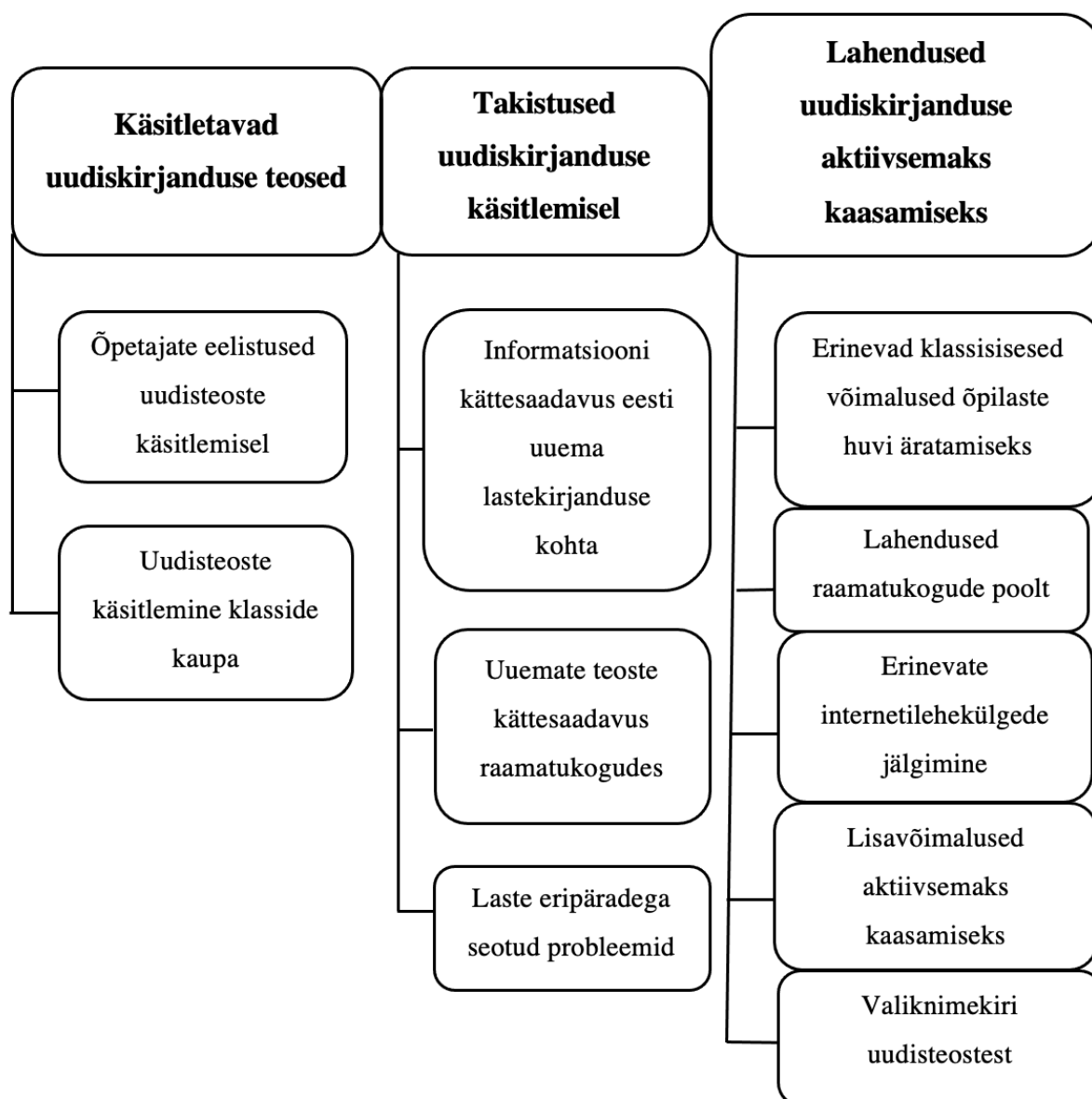
Antud magistritöös analüüsiti andmeid kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Induktiivne sisuanalüüs lähtub andmetest ning läbi selle tuleb kõige paremini nähtavale intervjuueeritavate maailmamõistmine ning nende tõlgenduste ja tähendussüsteemide uurimine (Kalmus, Masso, & Linno, 2015). Laheranna (2010) järgi esitatakse induktiivse sisuanalüüsi puhul uurimistulemused arutelu osas ning võrreldakse saadud tulemusi olemasolevate teooriatega. Elo & Kyngäse (2008) järgi kasutatakse induktiivset sisuanalüüsi pigem siis, kui ei ole palju eelnevaid uuringuid antud teemaga tehtud ning kuna käesoleva töö teemat pole varasemalt palju uuritud, siis valiti induktiivne sisuanalüüs.

Esimese etapina transkribeeriti intervjuud täies mahus. Lõputöös kirjutati kõik intervjuud ümber, kasutamata ühtegi abiprogrammi. Intervjuude läbi lugemine ja kirjutamine aitab materjali sisse elada ning tajuda tervikut (Laherand, 2010). Tähelepanu ei pööratud õigekirjareeglitele ja morfoloogiale, vaid tekst jäeti muutmata kujul, Laheranna (2010) järgi

tuleb transkribeerides uuritava kõne edasi anda olulise täpsusega, ehkki lõpptulemus ei pruugi olla kooskõlas kõikide keelereeglitega. Intervjueeritavate nimed, koolid, elukohad ja muu, mis aitaks isikut tuvastada, eemaldati transkriptsioonist. Nimed asendati eelnimetatud intervjueeritavate initsiaalidega ning neid kasutatakse ka tsitaatide juures. Transkribeeritud teksti oli kokku 88 A4 formaadis lehekülge, mille kirjutamisel kasutati Times New Romani kirjastiili suuruses 12 p ja reavahet 1,5.

Teises etapis kasutati kodeerimiseks andmetöötlusprogrammi QCAmap. Antud andmetöötlusprogrammis sai tõsta kõik transkribeeritud intervjuud ühte faili. Selle programmi abil sai kasutada erinevaid tehnilisi võimalusi andmete haldamiseks ning korrastamiseks, kategooriate loomiseks ning kodeerimiseks (Masso, Salvat, & Lepik, 2014). Uuringus kasutati avatud kodeerimist, kus Laheranna (2010) järgi võib teksti kodeerida rea, lause ja lõigu kaupa, mis aitab lahutada teksti osadeks ning seda mõista. Kodeerimisnäide on esitatud lisa 2.

Kolmandas andmeanalüüsi etapis moodustati eelnevalt tekkinud koodidest kategooriad. Kategoriseerimist kasutatakse selle jaoks, et saaks koode korrastada ja liigitada tähendusriikasteks kogumiteks (Laherand, 2010). Järgneval joonisel 1 on välja toodud peakategooriad (tumendatud kirjas) ja alakategooriate jagunemine.

Joonis 1. Pea- ja alakategooriate jagunemine.

3. Tulemused

Antud magistritöö eesmärgiks oli selgitada eesti keele õpetajate arvamustele tuginedes välja, missuguseid uudiskirjanduse teoseid käsitletakse II kooliastmes, missuguseid takistusi näevad eesti keele õpetajad uudiskirjanduse käsitlemisel II kooliastmes ning missuguseid lahendusi pakuvad eesti keele õpetajad välja uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks kooliprogrammis. Tulemused esitatakse kolme peakategooria kaupa: *käsitletavat uudiskirjanduse teosed*; *õpetajate takistused uudiskirjanduse käsitlemisel*; ja *lahendused uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks*. Tulemuste tõendamiseks tuuakse näidetena

tsitaadid eesti keele õpetajatega läbi viidud intervjuudest, mida on mõistetavuse eesmärgil redigeeritud. Tsitaatide lühendamisel kasutati märget /.../.

3.1 Käsitletavat uudiskirjanduse teosed

Praegu käsitletavate uudisteoste kategoorias eristusid kaks alamkategooriat: *õpetajate eelistused uudisteoste käsitlemisel* ja *uudisteoste käsitlemine klasside kaupa*. Selles peakategoorias nimetati eelistusi, millele tuginedes õpetajad lugemiseks teoseid valivad ning toodi täpsemalt välja, milliseid teoseid on 2020/2021 õppeaastal loetud või mida veel loetakse.

Õpetajate eelistused uudisteoste käsitlemisel tõid vastanud pigem välja, et lugemisvarasse valitakse raamatuid võrdselt, et eesti kirjanike kõrval oleks tõlkekirjandust ja ka kirjandusklassikat. Vastanud mainisid, et ei olda kindlates autorites kinni ning valitakse raamatuid õpilaste eelistustele tuginedes. Õpetajad on välja toonud, et lugemisvarasse valitakse raamatuid ka teemade järgi. Kui raamatus on teemad, mis õpilasi kõnetavad, siis ei loe see, kas raamat on uuem või vanem. Üks vastanu mainis, et eelistatakse käsitleda pigem klassikat.

LP: /.../ kui mõelda just selle klassika ja uuema osakaalu, siis ma hea meelega nagu püüan vähemalt leida seda tasakaalu, et mul ei ole ainult klassika, vaid on uuemat ka.

Alakategoorias *uudisteoste käsitlemine klasside kaupa* tuuakse välja, mitu raamatut II kooliastmes aasta jooksul loetakse ning milliseid teoseid igas klassis õpetajate sõnul käsitletakse. Tulemustest selgus, et 4.-6. klassides loetakse ühe õppeaasta jooksul keskmiselt viis raamatut, kaasa arvatud klassika ning tõlkekirjandus. Uuritavad tõid välja, et pigem antakse vähem raamatuid, et laste lugemishuvi ei langeks, sest õpilased on väga erineva tasemega. Seetõttu valivad õpetajad kesktee, kiiremad on lugenud rohkem.

MA: No umbes viis, teost on selline kohustuslik läbilugemine, et on lapsi, kes loevad kõvasti rohkem ka.

KL: Neli on kokku ja kui ma nüüd võtan /.../, ütleme need agarad lugejad, siis võib rahulikult korrutada kahega.

Õpetajad käsitlevad neljandates klassides tabelis 2 välja toodud kaasaja kirjanduse teoseid.

Tabel 2. 4. klassides käsitletavad teosed.

Autor	Teos	Ilumisaasta	Mitu korda mainiti
Andrus Kivirähk	„Tilda ja tolmuangel“	2018	1x
Jaak Roosaare ja Mihkel Truman	“Kuidas saada rahatargaks? Rikkaks saamise õpik koolinoortele”	2017	1x
Jaanus Vaiksoo	“King Nr 39”	2019	1x
Jaanus Vaiksoo	“King Nr 40”	2020	1x
Leelo Tungal	“Puudel Pedro ja igatsustasu”	2014	1x
Maria Parr	“Vahvlist südamed”	2013	2x
Reeli Reinaus	“Maarius, maagia ja libahunt Liisi”	2017	1x
Tuul Sepp	“Allikahaldjas”	2019	3x

Samuti toodi välja ka mõned autorid, kelle raamatuid lapsed ise lugeda saavad ehk üks raamat teatud autorilt. Väga palju mainiti Mika Keräneni, kelle raamatuid loetakse väga palju, ka Ilmar Tomusk ja Contra olid esindatud. Samuti on neljandatele klassidele antud üks raamat vabalt valitud autorilt ning õpetajad lisasid, et tavaliselt siis valitakse väga palju uudiskirjandust.

EN: /.../ ükskõik, millist Ilmar Tomuski teost lugeda, mis on praegu üliaktuaalne ja kõik väga fännavad.

Õpetajad tõid välja viiendate klasside lugemisvarast mõned autorid, kelle raamatud on leidnud aastate jooksul lugemisvaras koha. Näiteks jällegi Mika Keräneni kui autorit mainiti, ka Reeli Reinaus ning Jana Maasik olid esindatud. Nende autorite seast on õpilased saanud ise omale raamatuid valida. Samuti on viiendas klassis omal kohal ka vaba raamatu lugemine, kus õpilased saavad endale ise meelepärase raamatu valida. Uudisteoseid pealkirja kaudu välja ei toodud.

Õpetajad tõid esile kuuendate klasside lugemisvarast mõned autorid, kelle raamatud on leidnud aastate jooksul lugemisvaras koha. Uuemate autorite hulgas on jällegi Reeli Reinausi mainitud, kelle raamatute hulgast on õpilased ise saanud sobiliku teose valida. Samuti on jäetud õpilastele ühe raamatu näol vaba valik. Uudisteoseid pealkirja kaudu välja ei toodud.

Eelnevat kokkuvõttes saab öelda, et uuritavad eelistavad käsitleda uudiskirjandust, tõlkekirjandust ja klassikat võrdselt. Samuti valivad õpetajad lugemisvarasse teoseid õpilaste eelistustele tuginedes. Sisuanalüüsi käigus selgus, et kõige rohkem mainisid uudisteoseid 4. klasside eesti keele õpetajad. 5. ja 6. klasside eesti keele õpetajad ei nimetanud tänapäeva kirjandusteoseid, vaid autoreid, kelle teoste hulgast saavad õpilased pigem ise raamatu valida.

3.2 Takistused uudiskirjanduse käsitlemisel

Uudiskirjanduse käsitlemisel tekkinud takistuste kategoorias eristusid kolm alakategooriat: *informatsiooni kättesaadavus eesti uuema lastekirjanduse kohta; uuemate teoste kättesaadavus raamatukogudes; laste eripäradega seotud probleemid.*

Uuema lastekirjanduse informatsiooni kättesaadavuse kohta mainisid mõned õpetajad, et informatsioon ei ole kättesaadav. Informatsiooni kättesaadavus oli takistuseks pigem väiksema töökogemusega õpetajatel ning kes arvasid, et nad veel ei ole leidnud nii-öelda õigeid mooduseid, et informatsioon nendeni jõuaks. Suurema töökogemusega õpetajad tundsid, et informatsioon uudiskirjanduse kohta on kättesaadav. Mainiti, et õpetajal peab endal olema tahtmine, siis leiab õige informatsiooni üles.

LP: *Mhmm. Jällegi ma miskipärast kahtlustan, et see info liigub palju paremini /.../, kui mina seda siimaani saanud olen, et ma ei ole võib-olla lihtsalt õiges /.../ listis ja õiges seal ja kolmandas kohas.*

MJ: *No minule on küll, kui endal huvi on siis on ju.*

Uuritavad lisasid, et ajapuudus on samuti üheks probleemiks, et kaasaegse lastekirjandusega kursis olla. Õpetajad tundsid, et neil ei jää aega uute lastekirjandusteostega tutvumiseks. Mõne õpetaja poolt lisati, et distantsõppe perioodil on töömaht veelgi piiratum. Alles õpetajaametit alustav õpetaja leidis, et kooliellu sisseelamisel on uut informatsiooni palju ning veel ei ole leitud aega kirjandusteostega tutvumiseks.

MJ: *Tööd on väga palju, eriti praegu, kui on see kodukontori töö.*

LP: *Et lihtsalt selles kooliastmes alustavana on /.../ väga palju muud, mis tahab õppimist ja harjutamist ja selle võrra jääb selle kirjanduse jaoks jälle vähem aega.*

Uuemate teoste kättesaadavuse kohta raamatukogudes mainisid uuritavad, et üheks kriteeriumiks teoste valimisel on kirjanduse kättesaadavus raamatukogudes. Õpetajad lisasid, et uuema kirjanduse puhul on ka seda tehtud, et on ette antud näiteks üks autor, kelle raamatute seast peavad lapsed ise valima, siis on tõenäoline, et kõik saavad midagi ühelt ja samalt kirjanikult lugeda. Õpetajad lisasid, et kahjuks ei saa sel juhul koos arutleda teemade üle, mis ühest raamatust oleks esile kerkinud.

EL: */.../ tihtipeale kuna raamatukogudes ei ole niimoodi, et neid uuemaid teoseid oleks klassikomplekti jagu, siis ma annan nagu valiku, et näiteks, et nad valivad ühe Reeli Reinausi raamatu.*

LP: *Mul endale tundub, et just uuema kirjanduse puhul ikkagi see kõige suurem murekoht on see, et kui palju seda raamatut saada on raamatukogus.*

Laste eripäradega seotud probleemide all on õpetajad maininud, et õpilased on erineva lugemusega. Mainiti, et kirjanduse käsitlemisel on osa õpilasi juba vajalikud raamatud läbi lugenud ning teine osa vajab rohkem aega lugemiseks. Lisati, et ka õpilaste teksti mõistmise oskus varieerub ning õpetajate arvates mõjutab teksti mõistmist sümbolite ja laensõnadega suhtlemine, mida tihti digivahendite abil suheldes kasutatakse.

MJ: */.../ korralikus eesti keeles suhtlemine on praegu niivõrd pinnapealne, sest vanemad on tööl, laps on üksinda, väga palju tegevusi toimub ingliskeelses keskkonnas /.../.*

Kokkuvõttes eelnevat alapeatükki, selgus, et uurimuses osalenud õpetajad tõid välja mitmeid takistusi, mis on hetkel ajakohased ning millele tasuks rohkem tähelepanu pöörata. Uuritavad leidsid, et informatsioon uudisteoste kohta ei ole piisavalt kättesaadav pigem väiksema töökogemusega õpetajatel. Ajapuuduse aspekti mainisid kõik uurimuses osalenud õpetajad. Ajapuudus on eriti suureks probleemiks praegusel distantsõppel, kus tihti ei ole vaba aega, et lugeda või informatsiooni otsida. Õpetajad leidsid, et üheks suureks takistuseks on see, et tänapäeva kirjandusteoseid ei ole raamatukogudes tihti kättesaadavad, et saaks terve klassiga lugeda sama raamatut. Eelnimetatud takistusest tuleneb see, et õpilastele antakse võimalus valida ühelt autorit teos, mida lugeda, sest siis on tõenäosus suurem, et iga õpilane saaks lugeda uut raamatut. Kahjuks jääb siis aga koos klassiga arutlemine ära, kuna kõigil võib olla erinev teos. Samuti leiti, et digivahendite roll lugemisoskuse tekkimisel on suur ning digivahendid mõjutavad teksti mõistmise oskust.

3.3 Lahendused uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks

Uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks nimetatud lahenduste kategoorias eristusid viis alakategooriat: *erinevad klassisisesed tegevused õpilaste huvi äratamiseks; lahendused raamatukogude poolt; erinevate internetilehekülgede jälgimine; lisavõimalused aktiivsemaks kaasamiseks; valiknimekiri uudisteostest.*

Erinevateks klassisisesesteks tegevusteks toodi välja erinevaid mõtteid, mis on õpetajate ja laste poolt läbi proovitud ning on juba täitnud oma eesmärgi tõsta laste lugemishuvi ja on andnud võimaluse tuua uudiskirjandust rohkem õpilaste lugemisvarasse. Õpetajad tõid välja, et kaasõpilasele raamatu „maha müümine“ ja teistele loetud raamatu tutvustamine on töötanud väga hästi. Uuritavad lisasid, et tavaliselt lähenetakse nii, kui õpilane on ise raamatu lugemiseks valinud. Veel on uurimuses osalenud välja toonud, et kui õpilane on iseseisvalt midagi huvitavat läbi lugenud, siis õpetajad julgustavad õpilasi sellest ka koolis kaaslastele tutvustama. Samuti on uuringus osalejad koos arutlemist vajalikuks pidanud. Õpetajad

mainisid, et arutlemise eesmärgiks on see, et õpilane ei jääks üksi oma mõtetega ning tuleb välja selgitada kohad, mis võisid jääda arusaamatuks.

EL: */.../ aga kui just eakaaslane ütleb ja räägib vaimustunult mingisugusest raamatust, /.../ siis see on vast parem /.../ müügiargument.*

Samuti on välja toodud, et erinevad ettekanded, plakadid, rühmatööd ja näitlemine on aidanud lugemishuvi tõsta. Uuritavad lisasid veel, et lugemisväljakutsete tegemine on olnud õpilaste seas efektiivne. Üks uurimuses osaleja mainis ka erinevate mängude efektiivsuse. Näiteks kirjandusmäng, kus pidi terve klassi peale ära lugema 12 raamatut, või muinasjutustamise üritus, kus sai samuti klassiga osa võtta. Õpetaja lisas, et sellised ühismängud tekitavad samuti huvi ning kindlasti aitavad rohkem kursis olla uudiskirjandusega.

ET: */.../ muinasjutustamise kokkusaamine. /.../ temaatika anti, /.../ näiteks selline temaatika, et tugev mees ja siis mis iganes muinasjutu sa võtsid, /.../ sellest pidi tulema siis mõttetera.*

Uuritavate poolt toodi välja, et neid on aidanud uudiskirjanduse aktiivsemaks käsitlemiseks *raamatukogude poolt pakutud lahendused*. Eraldi on uuritavad maininud, et raamatukogud koostavad erinevaid nimekirju parimatest raamatutest ja uuematest raamatutest ning kohustuslikest ja soovituslikest kirjandusteostest. Samuti on uuritavad osa võtnud lastekirjanduse nädalatest ning Lapsepõlve Auhinna raames kingib Tartu linn valitud klassidele igal aastal võitnud raamatu, millest samuti on osa võetud. Ühe uuritava sõnul saadetakse nende kooli õpetajatele raamatukogu poolt e-kiri, kus tutvustatakse erinevaid teoseid. Samuti tõid õpetajad välja, et raamatukogude lasteosakondades on uuemad teosed eraldi esile tõstetud, et lastes tähelepanu äratada.

MA: */.../ igal aastal /.../ annab Tartu /.../ Linnaraamatukogu või kes seal täpsemalt otsustab seda, Lapsepõlve Auhinda.*

EL: *Ja tihtipeale on raamatukogudes on need uuemad raamatud ju lasteosakonnas täiesti eraldi pandud, et need kutsuvad ka ennast sirvima /.../.*

Uurimuses osalejad on välja toonud, et neid on aidanud uudiskirjanduse aktiivsemaks käsitlemiseks *erinevate internetilehekülgede jälgimine*. Nimetati järgmisi internetilehekülgi: erinevad raamatupoodide koduleheküljed, Lastekirjanduse Keskuse koduleht, raamatukogude koduleheküljed, Facebookis “lugemise väljakutse” grupp.

KL: */.../ nii raamatupoed kui ka raamatukogud teevad ennast tegelikult nähtavaks ja kuuldavaks.*

Alapeatükis *lisavõimalused aktiivsemaks kaasamiseks* on veel mõtteid lisatud, mida õpetajad on pakkunud ning mis võiks aidata uudiskirjandust rohkem laste lugemisvarasse tuua või on juba praegu kasutusele võetud ja olnud tõhusad. Esimesena on õpetajad välja toonud vestlusi kolleegidega. Vastanud leidsid, et just kolleegid on olnud need, kes on aidanud kursis olla erinevate teostega. Üks uuritavatest pakkus välja, et ka meililistides võiks jagada raamatuid tutvustavaid kirju.

ET: *.../ ikkagi on mul ka kolleege, kes siis .../ leiavad või planeerivad oma aega paremini kui mina siis, .../ meil on ikkagi selliseid .../ hetki, kus saame omavahel räägitud .../ niimoodi ka jõuab info minuni, et see otsese suhtluse kaudu.*

Ühe õpetaja poolt toodi välja, et koolitused aitaksid samuti olla kursis uudiskirjandusega. Õpetajal ei ole olnud võimalust osaleda üritustel piirangute tõttu või on need üldse ära jäetud. Uurimuses osalenud on ka maininud, et koolidesse kutsutakse erinevaid kirjanikke, üldjuhul neid, kes on andnud alles raamatuid välja, õpilastega tutvuma. Enne piiranguid kutsuti kirjanikud kooli, distantsõppe ajal kohtutakse veebiteel.

LP: *.../ lühikesed mingisugused koolituspäevad või -tsüklid mingite konkreetsete teoste või autorite lähenemisviiside tutvustamiseks.*

KL: *.../ Keränen .../ nüüd just eelmisel nädalal käis Zoomi kaudu lastega rääkimas, ta käis vestlemas, ta põhjendab, ta on olemas, ta tekitab ise seda huvi ja reklaamimata kuidagi oma raamatuid.*

Ka õpikute, ajalehtede ja ajakirjade tähtsus on välja toodud. Leiti, et õpikud võiksid rohkem suunata, sest mõned õpikud sisaldavad palju vanemat kirjandust. Lisaks toodi välja, et üldiselt on õpikutega head suhted ning on saadud palju erinevaid teoseid õpikute kaudu lugeda ja reklaamida õpilastele. Uuritavad mainisid, et ka Õpetajate Lehest, Tähekesest ja Heast Lapsest saab informatsiooni uute kirjanike ja teoste kohta ning neid on see aidanud. Samuti pakuti ühe lahendusena uudiskirjanduse aktiivsemaks käsitlemiseks välja, et erinevad kirjastused võiksid koolidesse rohkem uudiskirjandust saata.

EN: *.../ kirjastused tegelikult võiksid neid julgemalt koolidesse saata. .../, et selle kirjandusnädalaga seoses antakse õpetajatele ka need raamatud täitsa tasuta. .../ no see alati tekitab furoori mulle tundub, et kohe, kui meile antakse füüsiliselt see uus teos kätte, on ju, siis paratamatult me loeme selle kõik rõõmsalt läbi.*

Üks uuritav on pakkunud huvitava mõtte, mis aitaks õpetajal paremini laste soovidega arvestada. Ta soovitab välja mõelda komplekte, kuhu kuuluvad sarnase sisuga raamatud ja

mis käsitlevad sarnaseid teemasid. Selline lähenemine aitaks ka uudiskirjandust aktiivsemalt käsitleda, sest ühel korral saavad õpilased lugeda näiteks kolme raamatut ning on võimalus, et siis on neid teoseid raamatukogudes nii palju, et kõik lapsed saavad laenutada. Kui teosed on komplektis ja on välja toodud sarnased teemad, siis saab õpetaja koos lastega läbi arutada ikkagi teemad, mida on peetud tähtsaks. Veel on ühe õpetaja poolt lisatud, et noori võib-olla innustaks lugema see, kui noorte iidolid kirjutaksid jutte, millest võiks valmida mingi juturaamat või ilukirjanduslik teos.

LP: /.../ läheneda kuidagi nagu autorite või mingite teoste valikute kaudu, /.../, et mul on komplekt kolmest raamatust, mis omavahel kuidagi hästi sobivad ja et ma saan seda siis tunnis käsitleda, /.../, et noh juba jagati klass kolmeks, et ei oleks nii, et enamik loevad kahte ja üks loeb seda kolmandat. Et kuidagi tekitada sellist lähenemist, võib-olla siis selle uudiskirjandusega.

KL: Ma ei tea, kes need popid on meil siin, Nublud /.../, et kasvõi lasta neil midagi kirjutada, kokku panna.

Uurimuses osalenud õpetajad pakkusid välja uudisteoseid (ilmunud viimase kümne aasta jooksul), millest koostati valiknimekiri II kooliastmesse sobivatest uudisteostest.

Valiknimekiri on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Valiknimekiri kümne aasta jooksul ilmunud kaasaja lastekirjanduse teostest.

Autor	Teos	Ilumisaasta	Mitu korda mainiti
Andrus Kivirähk	“Tilda ja tolmuingel”	2018	4x
Andrus Kivirähk	“Tont ja Facebook”	2019	1x
Hugo Vaher	“Vääna jäljekütid. Maa ja taeva vahel”	2019	1x
Hugo Vaher	“Vääna jäljekütid. Salapärase soki juhtum”	2017	1x
Ilmar Tomusk	“Isamoodi unejutud”	2017	1x
Jaak Roosaare, Mihkel Truman	“Kuidas saada rahatargaks? Rikkaks saamise õpik koolinoortele”	2017	1x
Jaanus Vaiksoo	“King nr 39”	2019	2x
Jaanus Vaiksoo	“King nr 40”	2020	3x
Kadri Hinrikus	“Et head haldjad sind hoiaksid”	2012	1x
Maria Parr	“Vahvlist südamed”	2013	1x
Mika Keränen	“Fantoomrattur”	2017	1x
Mika Keränen	“Soome pitsa”	2019	1x
Mika Keränen	“Vanemuise Väits”	2020	3x
Reeli Reinaus	“Kuidas mu isa endale uue naise sai”	2016	1x
Reeli Reinaus	“Maarius, maagia ja libahunt Liisi”	2017	3x
Tuul Sepp	“Allikahaldjas”	2019	3x
Leelo Tungal	“Puudel Pedro ja igatsustasu”	2014	1x

Mõned autorid, kelle raamatuid veel soovitati, kuid täpset teost välja ei toodud: Astrid Hiisjärvi, Ketlin Priilinn, Wimberg, Kadri Hinrikus.

Kõik pakutud lahendused on kokkuvõtlikult esindatud tabelis 4.

Tabel 4. Lahendused tänapäeva kirjandusteoste aktiivsemaks kaasamiseks kooliprogrammi.

Erinevad klassisisesed tegevused õpilaste huvi äratamiseks	Lahendused raamatukogude poolt	Erinevate internetilehekülgede jälgimine	Lisavõimalused aktiivsemaks kaasamiseks
Kaasõpilastele raamatute „maha müümine“	Nimekiri parimatest raamatutest	Erinevad raamatupoodide koduleheküljed	Kolleeegidega vestlused
Kooliväliste loetud raamatute tutvustamine kaasõpilastele	Nimekiri uuematest raamatutest	Lastekirjanduse Keskuse koduleht	Meililistis raamatuid tutvustavad nimekirjad (mitte ainult raamatukogud)
Raamatute üle koos arutlemine	Kohustuslikud ja soovituslikud raamatute nimekirjad	Raamatukogude koduleheküljed	Koolitused
Ettekannete tegemine	Lastekirjanduse nädal Tartu Linnaraamatukogus	Facebookis „lugemise väljakutse“ grupp	Kirjanike koolidesse kutsumine
Plakatite vormistamine	Lapsepõlve auhind		Õpikud võiksid rohkem suunata (sisaldada rohkem uudiskirjandust)
Rühmatööd	E-kiri erinevatest raamatutest õpetajatele		Ajakirjad, ajalehed. Näiteks Õpetajate Leht, Täheke, Hea Laps
Teksti näitlemine	Uuemad teosed raamatukogudes esile tõstetud		Kirjastuste kaudu uued raamatud koolidesse
Lugemisväljakutsed			Komplektid, kuhu kuuluvad sarnase sisuga raamatud ja mis käsitlevad sarnaseid teemasid
Erinevad kirjandusmängud kogu klassile			Noorte iidolid võiksid kirjutada raamatuid

Eelnevat alapeatükki kokkuvõttes, saab öelda, et uurimuses osalenud õpetajad tõid välja mitmeid lahendusviise, mida rakendada uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks kooliprogrammi või kuidas hetkel rakendatavaid lahendusviise täiustada. Uuritavad nimetasid rohkem klassisiseseid võimalusi, mida igapäevaselt tundides kasutada ning mis on andnud juba tulemusi, näiteks kaasõpilastele raamatute „maha müümine“ või erinevad lugemisväljakutsed. Lisati, et raamatukogud on abiks erinevate nimekirjadega, millest saab informatsiooni erinevate teoste kohta, kaasa arvatud uudisteosed kui ka näiteks parimad teosed. Leiti, et õpikud võiksid sisaldada rohkem tänapäeva kirjandust. Kuigi Lapsepõlve Auhinna raames jagatakse valitud klassidele igal aastal parimaks uudisteoseks valitud raamatu, siis võiksid kirjastused siiski koolidesse ka Lapsepõlve Auhinna väliselt erinevaid uudisraamatuid tutvumiseks saata. Samuti leiti ka uusi mõtteid, kuidas uudiskirjanduse vastu huvi äratada, näiteks erinevad raamatute komplektid sarnase sisu ja teemadega.

4. Arutelu

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli selgitada eesti keele õpetajate arvamustele tuginedes välja, missuguseid uudiskirjanduse teoseid käsitletakse II kooliastmes, missuguseid takistusi näevad eesti keele õpetajad uudiskirjanduse käsitlemises II kooliastmes ning missuguseid lahendusi pakuvad eesti keele õpetajad välja uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks kooliprogrammi. Alljärgnevalt arutletakse tähtsamate uurimistulemuste üle uurimisküsimuste kaupa, sidudes saadud tulemusi eelnevalt välja toodud teoreetiliste lähtekohtadega. Lõpuks pakutakse edasiseks uurimiseks soovitusi, lisatakse käesoleva magistritöö piirangud ja praktiline väärtus.

Esimese uurimisküsimuse *Missuguseid uudiskirjanduse teoseid käsitletakse II kooliastmes eesti keele õpetajate hinnangul (käesoleval 2020/2021 õppeaastal)?* tulemusteks leiti, et keskmiselt loetakse neljandates, viiendates ja kuuendates klassides viis tervikteost õppeaasta jooksul. Põhikooli riiklik õppekava (2011) näeb ette, et aastas tuleb läbi töötada vähemalt neli tervikteost. Käesolevas uuringus selgus, et loetakse rohkem, muidugi oli õpetajaid, kes andsid näiteks kolm kuni neli või kuus kuni seitse teost. Selgus, et tegelikult ikkagi võetakse laste lugemisvarasse ka uudiskirjandust. Algselt, pärast intervjuude läbiviimist, tundus, et kõikides II kooliastme klassides on juba praegu lugemisvaras tänapäeva lastekirjandust, kuid pärast sisuanalüüsi tuli esile, et kõige rohkem tõid uudisteoseid välja neljandate klasside õpetajad. Põhikooli riiklikus õppekavas (2011) on ette nähtud, et

lugemisnimekirja võetakse lugemiseks teoseid uudiskirjandusest ja klassikast, kuid ei ole täpsustatud osakaalu.

Viiendate ja kuuendate klasside õpetajad mainisid vähem raamatuid, pigem annavad õpetajad lastele valikuvõimaluse, mille kaudu lapsed tihti uudiskirjandust loevad. Vapper (2018) on oma magistritöö uuringus järeldanud, et suurem osa põhikooliõpetajatest siiski peavad iseseisvate valikute andmist motivatsiooni tõstvaks teguriks ning õpilased leidsid, et just kirjandusklassikaga ei suuda nad samastuda. Ka Leisi (2016) uuringust tuli välja, et õpilastele ei meeldi lugeda, sest neil on tõrge kohustusliku kirjanduse ees, sest see on õpetajate poolt ettekirjutatud. Seetõttu võib arvata, et kui õpetajad annavad raamatu valimisel vaba valiku, siis õpilased loevad pigem uudisteoseid, sest tänapäevaste teostega suudetakse samastuda. Kindlasti peaks viiendates ja kuuendates klassides käsitlema rohkem uudisteoseid, sest iga laps vajab kasvamisel tuge, mida saaks näiteks raamatute kaudu ning miks mitte võtta lugemisvarasse raamatuid, milles käsitletakse tänapäevaseid probleeme.

Teises uurimisküsimuses *Missuguseid takistusi toovad eesti keele õpetajad välja uudiskirjanduse käsitlemisel II kooliastmes?* leiti, et on erinevaid takistusi, mida õpetajad peavad tähtsaks ning millele peab tähelepanu pöörama. Intervjueeritavate vastustest selgus, et üheks väga oluliseks kriteeriumiks raamatute lugemisvarasse valimisel on teoste kättesaadavus raamatukogudes. Tihti ei ole raamatukogudes olemas nii palju eksemplare, kui palju on klassis õpilasi. Ka Raud (2018) tõi oma magistritöö uuringus välja, et õpetajad annavad vanemaid raamatuid lugeda, sest neid on nii kodudes kui ka raamatukogudes rohkem kui uudiskirjandust. Kui tänapäeva eesti lastekirjandus rohkem raamatukogudesse hakkab jõudma, siis hakkavad õpetajad ka neid rohkem kasutama (Kareva, 2012). Selline raamatute kättesaadavuse probleem on tegelikult suur ja kestev ning mõjutab kindlasti õpetajate otsuseid. Teoste kättesaadavuse probleem võib olla tingitud sellest, et ei julgeta uudiskirjandust tellida, sest kardetakse, et lastele uued raamatud ei meeldi, kuid tegelikult peaks raamatukogudes lugemisvara oluliselt uuendama ja suurendama.

Veel lisati, et laste lugemus on erinev ning õpetajad peavad teoseid valides arvestama laste eripäradega. See aga eeldab, et õpetajal on vaja läbi lugeda ja töötada mitmeid teoseid, kuid uurimusest tuli välja, et teostega tutvumiseks ei leia alati piisavalt aega. Tammann (2019) on oma magistritöö uuringus välja toonud, et õpetajad peavad oluliseks õpilastele erineva tasemega raamatute tutvustamist, et nad saaksid vastavalt oma võimetele arendada lugemisoskust. Laste eripäradega arvestamine on kindlasti õpilase seisukohalt väga tähtis ning selline oluline aspekt ei tohiks kindlasti jääda ajapuuduse taha. Samas ei pruugi ajapuudus

olla tingitud õpetajast, vaid sellest, et töökoormus on väga suur, eriti distantsõppe ajal. Seega tulekski ajapuuduse korral otsida erinevaid lahendusi, et uuem kirjandus tagaplaanile ei jääks.

Lisaks eelnimetatud takistustele nimetati veel digivahendite rolli lugemisoskuse tekkimisel. Uuritavad lisasid, et digivahendid mõjutavad oluliselt teksti mõistmise oskust, sest suheldakse sümbolite ja laensõnade abil. Ka Verma ja Malviya (2014) uuringus tuli välja, et interneti ja digitaalse meedia roll lugemishuvi ja -oskuse langemisel on suur ning millest võivad lastel edasi tekkida tõrked lugemisel ja raskused tekstide mõistmisel, sest tähelepanu kestvus on väike. Kui uurimistulemustest on teada, et õpetajatel on raskusi sellega, et õpilased ei mõista teksti, siis edasiseks uurimissuunaks võiks olla välja selgitamine, kuidas täpsemalt digivahendid ja teksti mõistmise oskus seotud on.

Kolmandas uurimisküsimuses *Milliseid lahendusi pakuvad eesti keele õpetajad välja uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks II kooliastme kooliprogrammi?* leiti erinevaid lahendusi, mida juba kasutatakse või mida võiks kasutada uudisteoste käsitlemisel. Kõige rohkem nimetati lahendusi, mida saab klassisisesele kasutusele võtta ning mida nad juba katsetanud on. Õpetajad tõid näiteks välja erinevaid lugemisväljakutseid, milles on võistlusmoment ning mis on õpilastele positiivselt mõjunud. Samuti mainiti erinevaid mänge, millest kogu klassiga osa võtta. Ka Mürsepp (2017) on oma artiklis pidanud tähtsaks ja kasulikuks erinevate klassisiseste projektide läbiviimist. Tähtsal kohal on ka teoste üle pärast lugemist arutleda. Lastekirjanduse üheks ülesandeks on laste ettevalmistamine tulevaseks eluks, tutvustades maailma lapse ümber ja inspireerima mõtlema teisiti (Reynolds, 2011). Seetõttu on vajalik, et pärast lugemist toimuks ka arutlus, et välja selgitada teemad, mis jäid arusaamatuks või mida mingi lause või lõiguga öelda taheti. Kõik uuritavate poolt pakutud lahendused aitaksid uudiskirjandust aktiivsemalt II kooliastme kooliprogrammi kaasata. Need lahendused aitaksid ka alustavaid õpetajaid, kes võib-olla ei ole veel harjunud kooliprogrammiga ning kes vajaks tuge. Eelnimetatud lahendused võiks tulevikus eraldi tekstina välja anda või teha nendest sisutihe komplekt õpetajatele koos uute ja oluliste lahendustega.

Lisati ka seda, kuidas raamatukogud aitavad kursis olla uudiskirjandusega. Näiteks Tartu Linnaraamatukogu annab igal aastal välja Lapsepõlve Auhinda, mille raames valitud klassid saavad auhinna võitnud raamatu. Puksand (2012) on oma uurimuses samuti nimetanud erinevaid lahendusi laste lugemishuvi tõstmiseks, näiteks Nukitsa konkurss. Lahendusteks pakuti ka erinevaid koolitusi, rohkem raamatute tutvustamist kirjastuste poolt ning selliste komplektide kasutamist, kus on erineva raskusastmega raamatud, kuid teemad on sarnased. Autor arvab, et komplekte kasutades saaks klassis ikkagi ühist arutelu läbi viia, kui õpilased

erinevaid raamatuid loevad. Selline lahendus aitaks ka rohkem uudiskirjandust käsitleda, sest on tõenäoline, et raamatukogus on nii palju eksemplare. Komplektide koostamisel oleks vaja koostööd teha näiteks kirjastuste või raamatukogudega, kellelt saaks informatsiooni, millised teosed sobiksid omavahel kokku teemade, eakohasuse ja jõukohasusega. Komplektide koostamisel saab arvestada ainetevahelise lõimingu. Näiteks inimeseõpetuses on 5. klassis teemaks tervislik eluviis ja riskikäitumine, neid teemasid saaks komplektis siduda.

Käesolevast tööst selgunud täpsem nimekiri viimasel kümnel aastal ilmunud raamatutega võib õpetajatele kasulikum olla mõnest muust eelnimetatud lahendusest. Näiteks võib valiknimekiri olla kasulikum eelnimetatud koolitustest, mida praegusel ajal ei ole palju korraldatud või mis on ära jäänud. Võib-olla peaks valiknimekirja uudisteostest põhikooli riiklikus õppekavas detailsemalt sätestama. Selline nimekiri vajab kindlasti täpsemaid ja järjepidevaid uuringuid, et informatsioon oleks pidevas kooskõlas aja ja õpetaja eelistustega. Lisaks II kooliastmele koostatava nimekirjaga võiks mõelda ka I ja III kooliastme peale. Sellist valiknimekirja võiks muuta näiteks iga kahe aasta tagant ehk siis tasub teha uus uuring, et välja selgitada viimasel ajal eelistatumad uudisteosed. Samuti võiksid abiks teoste valiknimekirja valimisel olla ka näiteks kirjastused, kellelt saada infot raamatu sisu ning üldise keelekasutuse kohta, mis väldiks valiknimekirja sattumisel kehva sisu ja halva keelekasutusega raamatuid. Ka Kumberg (2020) on maininud, et ikkagi ilmub heade raamatute kõrval ka nõrga sisu ning keelekasutusega lasteraamatuid. Koostöö tegemine aitaks kindlasti tekitada sellise võimaluse, kus õpetajad saavad abi, et uudiskirjandust tunnis aktiivsemalt käsitleda.

Magistritöös esinesid ka piirangud. Üheks piiranguks võib pidada väikest valimit, mille tõttu ei saanud teha suuremaid üldistusi uudisteoste käsitlemise kohta II kooliastme eesti keele õpetajate seas, sest suurem valim oleks andnud rohkem mõtteid ja lahendusi, mida uuringus kajastada. Teise piiranguna võib nimetada andmekogumisel esinenud tõrkeid, kus uuritavateni jõudmine oli keeruline (kirjad ei jõudnud kohale või nendele ei vastatud) ja uute uuritavate leidmine oli lühikese teavitusaia tõttu keeruline. Kolmandaks piiranguks võib lisada, et antud magistritöö autoril puuduvad eelnevad kogemused intervjuude läbiviimises ning intervjuu kava koostamises.

Käesoleva lõputöö praktilisteks väärtusteks võib lugeda erinevaid lahendusi, mis aitaksid ka teisi õpetajaid, kuidas kirjandustundides uudisteoseid rohkem käsitleda või kuidas tunde mitmekesisemaks muuta. Samuti võib lugeda praktiliseks väärtuseks valminud valiknimekirja uudisteostest. Autor sai ka tööd koostades hea kogemuse, kuidas koostada intervjuu kava, läbi viia intervjuud ning kvalitatiivset andmeanalüüsi.

Tänu sõnad

Käesoleva magistritöö autor soovib tänada kõiki õpetajaid, kes uuringus osalesid ja andsid loa oma mõtete kasutamiseks lõputöös. Töö autor soovib tänada ka oma juhendajat, peret ja siiras tänu Merilinile, kes aitas lõputöö valmimisele väga palju kaasa, ning südamlük tänu Martinile, kes motiveeris ja uskus minusse.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kaisa Penijäinen

/allkirjastatud digitaalselt/

20.05.2021

Kasutatud kirjandus

- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine. Praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina Kirjastus.
- Hunt, P. (2006). *Children's Literature. Critical Concepts in Literary and Cultural Studies*. New York: Routledge.
- Ihonen, M. (1996). *Sissejuhatuse kirjandusteoriasse*. Tallinn: Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus.
- Kalamees-Ruubel, K., Läänemets, U. (2012). Teaching Literature In and Outside of the Classroom. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 45, 216-226.
- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kareva, D. (2012, 26. jaanuar). „Kevade“ 100. *Sirp*. Külastatud aadressil <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c7-kirjandus/kevade-100/>
- Krusten, R. (1995). *Eesti lastekirjandus*. Tartu: Elmatari Kirjastus.
- Krusten, R., Kumberg, K., Mürsepp, M., Niitra, M., Ojala, H., Palm, J., Reidolv, M., & Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.
- Kumberg, K. (2020, 13. märts). Ilus sarvedega loom ehk Lastekirjanduse peavoolu sees ja kõrval. *Sirp*. Külastatud aadressil <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c7-kirjandus/ilus-sarvedega-loom-ehk-lastekirjanduse-peavoolu-sees-ja-korval/>
- Laherand, M-L. (2010). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Sulesepp.
- Lehman, B. A., Freeman, E. B., & Allen, V. G. (1994). Children's Literature and Literacy Instruction: "Literature-Based" Elementary Teachers Belief and Practices. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 35(1), 1.
- Leis, K. (2016). *Põhikooliõpilaste lugemishuvi toetamine kirjandusringi abil*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Leland, C. H., Lewison, M., & Harste, J. C. (2017). *Teaching Children's Literature: It's Critical!* (2nd ed.). Suurbritannia: Milton Taylor and Francis.

- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*.
Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lukens, R. J. (1995). *A Critical Handbook of Children's Literature* (5th ed.). New York:
Malloy Lithographing, Inc.
- Masso, A., Salvet, S., Lepik, K. (2014). *Kvalitatiivse analüüsi tarkvara*. Külastatud
aadressil <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivse-analyysi-tarkvara>
- Merriam, S-B. (2002). Introduction to qualitative research. *Qualitative research in
practice: Examples for discussion and analysis*, 1(1), 1-17.
- Müürsepp, M. (2005). *Lapse tähendus Eesti kultuuris: kasvatusteadus ja lastekirjandus*.
Publitseeritud doktoritöö. Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Müürsepp, M. (2017). Vaimustatud koolilugemine. *Nukits*, 11, 41-44.
- Noaman, N-N. (2013). Literature and language skill. *AL-USTATH*, Bagdad university,
204(2), 123-134.
- Nõu, H. (2000, 12. aprill). Kõige tähtsam õpik on juturaamat. Kogemusi Rootsi koolist ja
raamatukogust. *Tartu Linnaraamatukogu laste- ja noorteleht*. Külastatud aadressil
[https://www.luts.ee/noorteleht/ettekanded/2009_1999.Lastekirjandus_see_on_imel
ihtne.pdf](https://www.luts.ee/noorteleht/ettekanded/2009_1999.Lastekirjandus_see_on_imel_ihtne.pdf)
- Org, A. (2010). *Kirjanduse lugemine*. Külastatud aadressil
<https://oppekava.innove.ee/kirjanduse-lugemine/>
- Puksand, H. (2012). Eesti kooliõpilaste lugemisharjumused. *Keel ja Kirjandus*, 55(11),
824-835.
- Puksand, H. (2019). Lugemine. OECD 2019. *PISA 2018 Eesti tulemused: Eesti 15-
aastaste õpilaste teadmised ja oskused funktsionaalses lugemises, matemaatikas ja
loodusteadustes*. Tartu: Atlex Kirjastus.
- Põhikooli riiklik õppekava. (2018). *Riigi Teataja I 2018*, 8. Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/122072017003?leiaKehtiv>
- Raud, K. (2018). *Õpetajate arvamused soovitusliku kirjanduse valiku põhimõtetest II ja
III kooliastmes*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Reynolds, K. (2011). *Children's Literature: A Very Short Introduction*. New York:
Oxford University Press Inc.
- Russell, D. L. (2018). *Literature for Children. A Short Introduction* (9th ed.). New York:
Pearson.
- Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>

- Stan, R-V. (2015). The Importance of Literature in Primary School Pupils' Development and Personal Growth. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 180, 454-459.
- Sullivan, A., & Brown M. (2015). Reading for pleasure and progress in vocabulary and mathematics. *British Educational Research Journal*, 41(6), 971-991.
- Sweet, A-P. (2000). *Ten Proven Principles for Teaching Reading*. Washington D.C: National Education Association.
- Tammann, T. (2019). *Õpetajate uskumused lastekirjanduse kasutamisest õpetamisel I ja II kooliastme Tartu linna koolide õpetajate näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Vallik, A. (2006). Et laps hakkaks lugema meelsasti... *Ajakiri Haridus*, 3(4), 6-9.
- Vapper, M. (2018). *Õpilaste valitud kirjandusteoste osakaal ja tähendus põhikooli II-III astme kirjandustundides*. Publitseerimata magistritöö. Tallinna Ülikool.
- Weih, T. G. (2015). How to Select Books for Teaching to Children: Taking a Critical Look at Books through a Pedagogical Lens. *Online Submission*.
- Verma, J., & Malviya, V. (2014). The impact of internet and digital media on reading habit. *XXIV National Seminar of the IASLIC* (Vol. 50).
- Virkus, S. (2016). *Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs*. Külastatud aadressil https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/intervjuu_kavandamine_ja_lbiviimine.html
- Yokota, J., & Teale, W. H. (2011). Materials in the school reading curriculum. In T. Rasinski (Ed.), *Rebuilding the foundation: Effective reading instruction for 21st century literacy* (pp. 66-87). Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Lisad

Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu küsimustik

Sissejuhatavad küsimused

Kaua olete töötanud õpetajana? Mitu aastat neist olete õpetanud eesti keelt?

Kas olete töötanud alati samas koolis? Kui olete töötanud erinevates koolides, siis palun tooge oma vastuses mõlema kogemuse puhul näiteid.

Kui vana Te olete?

Missuguseks hindate laste lugemishuvi tänapäeval?

Millist raamatut eesti lastekirjandusest võiksid lapsed kindlasti lugeda? Miks valisite just selle raamatu?

Mida annab Teie arvates lastekirjandus õpilastele?

Kas lastekirjanduses kõneldakse lastele tähtsatest teemadest? Kas olete tundnud, et mõnele teemale tuleks rohkem keskenduda? Nimetage mõni teema.

Millist kirjandust eelistate oma tundides käsitleda ehk kas rohkem klassikat, uudiskirjandus, maailmakirjandus?

Käsitletavad teosed

Mitut teost Te tavaliselt käsitate II kooliastmes ühe õppeaasta jooksul?

Milliseid ilukirjandusteoseid käsitate II kooliastmes?

Kuidas ainekava mõjutab Teie valikuid raamatute osas?

Nimetage palun eesti autorite uuemaid teoseid, mida II kooliastme õpilased peaks kindlasti lugema.

Milliste kriteeriumite järgi valite õpilaste lugemisvarasse uuemat eesti ilukirjandust?

Keda eesti uuema ilukirjanduse autoritest eelistate oma tunnis käsitleda? Põhjendage oma valikuid.

Kuivõrd palju jääb Teil õpetajatöö kõrvalt aega, et tutvuda viimasel viiel aastal ilmunud kaasaja eesti autorite teostega?

Probleemid uudiskirjanduse käsitlemisel ning lahendused, valiknimekiri uudisteostest

Kus kohast hangite informatsiooni uute raamatute kohta?

Kas olete osalenud mõnel kirjandusüritusel, kus lastekirjanikud tutvustavad oma loomingut?

Kas Teie koolis on käinud kirjanikud esinemas ja loomingut tutvustamas?

Kas saate soovitusi ja nõuandeid uuema lastekirjanduse kohta ka oma lähimast raamatukogust? Kui saate soovitusi, siis palun tooge mõni näide.

Kas informatsioon eesti uuema lastekirjanduse kohta on Teie arvates piisavalt kättesaadav õpetajatele? Põhjendage.

Kas olete tundnud, et vajaksite rohkem suunamist eesti uuema lastekirjanduse kasutamisele eesti keele tundide ja kirjanduse tundides?

Milliseid lahendusi pakute välja uudiskirjanduse aktiivsemaks kaasamiseks II kooliastme kooliprogrammi?

Kokkuvõtteks palun pakkuge välja vähemalt viis uudisteost II kooliastmele.

Lisa 2. Väljavõte programmiga QC Amap kodeerimisest

K: Mhmh, ee.. Milliseid ilukirjandusteoseid käsitlete II kooliastmes?

EN: Mm.. igasuguseid... Neljandikega lugesime, andsin valikteoseks näiteks ükskõik, millist Ilmar Tomuski teost lugeda, mis on praegu üliaktuaalne ja kõik väga fännavad. Teine variant on see, et annad nagu Mika Keräneni ükskõik, mis teose lugeda. „Arabella, mereröövlitütart“ lugesime, „Meisterdetektiiv Blomkvisti“. Praegu paraku ei saa teist.. aa, Maria Parv „Vahvist südamed“ on hästi tore. Siis lapsed.. hetkel ma ei saa neile mitte midagi anda konkreetset, sellepärast, et-et me oleme distantstil, ma ei saa neilt nõuda, et nad kõik ühte ja sama raamatut loeksid. Viiendikega loeme.. lugesime Eno Raua „Kalevipoega“, see on nagu selline jah, must... või nagu peab lugema, midagi teha ei ole, aga samas tuleb sealt ka huvitavaid mõtteid. Siis „Veel üks Lotte“.. „Veel üks Lotte“ .. mis me veel.. lugesime.. Vot kui nüüd niimoodi küsida, siis läheb kohe kõik meelest ära.

RQ1-9

RQ1-9

RQ1-9

RQ

RQ1-9

RQ1-9

5. klassi teosed praegu

RQ1-2

Lihthitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaisa Penijäinen,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihthitsentsi) minu loodud teose „Käsitletavad uudiskirjandusteosed, takistused ja võimalikud lahendused uudiskirjanduse käsitlemisel II kooliastme eesti keele õpetajate hinnangul“, mille juhendaja on Mari Niitra, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihthitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kaisa Penijäinen

20.05.2021